

3. Kozak L.V. Teoretyko-metodychni zasady pidhotovky maybutnikh vykladachiv doshkil'noyi pedahohiky ta psykholohiyi do innovatsiyanoi profesiyanoi diyal'nosti: dys. ... doktora ped. nauk: 13.00.04. / L.V. Kozak; Kyivskyy universytet imeni Borysa Hrinchenka. – K., 2015. – 555 s.
4. Kozlova O.H. Pidhotovka vchytelya do innovatsiyanoi diyal'nosti v systemi pislyadyplomnoyi osvity: avtoref. dys. ... kand. ped. nauk: spets. 13.00.01. / Olena Hryhorivna Kozlova; Instytut pedahohiky APN Ukrayiny. – K., 1999. – 20 s.
5. Konoval'chuk I.I. Teoretychni ta tekhnolohichni zasady realizatsiyi innovatsiy u zahal'noosvitnikh navchal'nykh zakladakh: dys. ... dokt. pedahoh. nauk: spets. 13.00.01. / I.I. Konoval'chuk; Zhytomyr'skyy derzhavnyy universytet imeni Ivana Franka. – Zhytomyr, 2015. – 516 s.
6. Korneshchuk V.V. Teoriya ta praktyka formuvannya profesiyanoi nadiynosti maybutnikh spetsialistiv sotsionometrychnoyi sfery diyal'nosti: dys. ... kand. ped. nauk: 13.00.04 / Viktoriya Viktorivna Korneshchuk. – Odesa, 2009. – 434 s.
7. Krokmal' A.M. Formuvannya potreby u profesynomu samovdoskonalenni studentiv vyshchyykh tekhnichnykh zakladiv osvity: dys. ... kand. ped. nauk: 13.00.04 / Alla Mykolayivna Krokmal'. – Kharkiv, 2012. – 202 s.
8. Petrychenko L.O. Pidhotovka maybutn'oho vchytelya pochatkovoyi shkoly do innovatsiyanoi diyal'nosti v pozaaudytorniy roboti: avtoref. dys... kand. ped. nauk: spets. 13.00.04. / Larysa Oleksiyivna Petrychenko; Kirovohrads'kyy derzhavnyy pedahohichnyy universytet imeni V. Vynnychenka. – Kirovohrad, 2007. – 20 s.
9. Rezvan O.O. Teoretyko-metodychni zasady formuvannya profesiyano-refleksiyanoi pozytsiyi maybutnikh fakhivtsiv avtomobil'no-dorozhn'oyi haluzi: dys. ... d-ra ped. nauk: 13.00.04 / Oksana Oleksiyivna Rezvan. – Kh., 2016. – 457 s.
10. Rybalko L.S. Akmeolohichni zasady profesiyano-pedahohichnoyi samorealizatsiyi maybutn'oho vchytelya: dys. ... d-ra ped. nauk: 13.00.04 / Lyudmyla Serhiyivna Rybalko. – Kh., 2008. – 457 s.
11. Yablons'ka T.M. Rozvytok zdatnosti do refleksiyi v profesynomu stanovleni osobystosti vchytelya pochatkovykh klasiv: avtoref. dys. na zdobuttya nauk. stupenya kand. psykol. nauk: spets. 19.00.07 «Pedahohycheskaya psykholohyya» / T.M. Yablons'ka. – K., 2000. – 20 s.

И.Н. ДИЧКОВСКАЯ. ТЕОРЕТИЧЕСКОЕ ОБОСНОВАНИЕ СОДЕРЖАНИЯ РЕФЛЕКСИВНОГО КОМПОНЕНТА ГОТОВНОСТИ К ИННОВАЦИОННОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ БУДУЩИХ ВОСПИТАТЕЛЕЙ ДОШКОЛЬНЫХ ОБРАЗОВАТЕЛЬНЫХ УЧРЕЖДЕНИЙ

В статье рассматривается структура готовности будущих воспитателей дошкольных образовательных учреждений к инновационной деятельности. Особое значение уделяется анализу и теоретическому обоснованию рефлексивного компонента готовности к инновационной деятельности. Данный компонент определяет характер оценки будущим воспитателем себя как субъекта инновационной профессиональной деятельности.

Ключевые слова: инновационная педагогическая деятельность, готовность к инновационной деятельности, будущие воспитатели дошкольных образовательных учреждений, рефлексивный компонент готовности.

I.M. DYCHKIVSKA. THE THEORETICAL JUSTIFICATION OF THE CONTENT OF THE REFLECTIVE COMPONENT OF READINESS FOR INNOVATIVE ACTIVITY OF FUTURE EDUCATORS OF PRESCHOOL EDUCATIONAL INSTITUTIONS

The summary. In the article the structure of readiness of future educators of preschool educational institutions to innovative activity have been discussed. Special attention is paid to the analysis and theoretical justification of the reflexive component of readiness for innovative activities. This component determines the nature of the assessment the futures educators himself as the subject of the innovative professional activities.

Key words: innovative pedagogical activity, readiness for innovative activities of future educators of preschool educational institutions, reflexive component of readiness.

Рекомендовано до друку.

Д-р. пед. наук, проф. І.С. Войтович.

Одержано редакцією 24.05.2017 р.

УДК: [373. 5. 011. 3 - 051: 73/76]: 005. 591. 6.

Л.А. ЯНЦУР

ІННОВАЦІЙНО-ПОШУКОВА РОБОТА ПЕДАГОГА З МЕТОДИКИ ОБРАЗОТВОРЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НА РІЗНИХ ЕТАПАХ РАНЬОГО І ДОШКІЛЬНОГО ДИТИНСТВА

У статті розкриваються особливості інноваційно-пошукової роботи педагога дошкільного навчального закладу з методики образотворчої діяльності. Визначені шляхи підвищення ефективності розвитку зображувальних і творчих здібностей дітей на етапі раннього і дошкільного дитинства. Відмічається необхідність інноваційної діяльності педагога як елемента його професійності.

Ключові слова: інноваційно-пошукова робота, образотворча діяльність, творчі здібності, діти раннього і дошкільного віку, принцип інтеграції, нетрадиційні техніки.

Сучасний стан системи освіти не задовольняє багатьох, як педагогів так і батьків, і потребує свого удосконалення. Зростає значення творчої ініціативи педагогів у пошуку нової стратегії і тактики демократизації та гуманізації педагогічного процесу. В «Положенні про порядок здійснення інноваційної освітньої діяльності» [3] вказується на розроблення, поширення та застосування освітніх інновацій. Як зазначає І. М. Дичківська, «інновація – нововведення, зміна, оновлення, новий підхід, створення якісно нового, використання відомого в інших цілях» [2]. Інновації самі по собі не виникають, вони є результатом пошуків, передового педагогічного досвіду окремих педагогів, науковців, вчених і цілих колективів. На думку Г.В. Сухорукової [5], категорія «інноваційна діяльність»

© Л.А. Янцур, 2017

не лише актуалізує процес оновлення, внесення нових елементів у традиційну систему навчання і виховання, а й розглядається як педагогічна творчість (винахідництво нового в педагогічній науці і практиці), що спрямована на розвиток творчої особистості дитини. За визначенням І.М. Дичківської [1], інноваційно-пошукова діяльність педагога – це заснована на осмисленні практичного досвіду цілеспрямована педагогічна діяльність, зорієнтована на зміну та розвиток навчально-виховного процесу з метою досягнення вищих результатів, одержання нового знання, формування якісно іншої педагогічної практики. За метою інноваційна освітня діяльність педагога в галузі методики образотворчої діяльності спрямована на отримання більш високих досягнень в загальному і художньому розвитку особистості дитини, опанування та впровадження нових засобів створення художнього образу у візуальних видах мистецької діяльності, розроблення оригінальних педагогічних технологій методичного супроводження творчого процесу, відкриття нововведень, що зумовлюють прогресивні перетворення в галузі педагогічної практики художньо-естетичного виховання дітей засобами образотворчого мистецтва. Сьогодні досить гостро постало питання про перегляд організації і навчання дошкільників образотворчої діяльності та пошук нових шляхів керівництва цією діяльністю, основною метою якої є розвиток творчих здібностей кожної дитини.

Як галузь педагогіки педагогічна інноватика є досить молодою наукою. У зарубіжній педагогіці дослідження інновацій започатковані в 60-х роках ХХ ст. і мають яскраво виражений прикладний характер. Проблеми інновацій досліджують сербський педагог К. Ангеловський та англійські й американські педагоги Х. Барнет, Д. Гамільтон, Н. Грос, У. Кінгстон, Н. Лагервей, М. Майзл, А. Хаберман та ін. Розвиток педагогічної інноватики в Україні пов'язаний із масовим громадсько-педагогічним рухом, спричинений суперечностями між суспільними потребами щодо розвитку і функціонування навчально-виховних закладів і реальним буттям навчально-виховної справи. Сучасна педагогічна наука активно займається розробкою основних засад педагогічних технологій. Серед них слід відмітити дослідження таких вчених як О.В. Глузман, Є.О. Гришин, В.І. Євдокимов, О.В. Євдокимов, С.Т. Золотухіна, В.І. Лозова, І.П. Підласий О.Г. Шпак та інші. Становлення і розвиток інноваційних педагогічних ідей в Україні розкриваються в роботі О.В. Попової [4]. Досить повний аналіз педагогічної інноватики представлений у навчальному посібнику І.М. Дичківської [1], де автор розглядає також різноманітні аспекти готовності педагога до інноваційної діяльності з урахуванням сучасних пріоритетів освіти. Вчені (Л. Кузьміна, Л. Лещенко, Л. Лезіна, Г. Підкурманна та ін.) вважають, що такі характеристики особистості, як інтерес, бажання і здатність займатися інноваційно-пошуковою діяльністю, важливо формувати як провідні професійні характеристики педагога дошкільного навчального закладу ще в умовах вищівського навчання. Пошуки шляхів навчання дошкільників образотворчої діяльності представлені у дослідженнях О.О. Дронової, В.О. Інжестойкової, Г.В. Сухорукової, О.Л. Трусової, Л.А. Янцур, Н.М. Голоти та ін. Перспективним напрямом інноваційних пошуків останнім часом є дослідження особливостей художньо-естетичного розвитку особистості в ранньому дитинстві. У цьому плані вивчаються розвивальні можливості маніпулятивної діяльності, дитячого експериментування з різними зображувальними матеріалами в художній діяльності для розвитку творчого потенціалу особистості дошкільняти (Н. Гавриш, Т. Комарова, О. Мелік-Пашаєв, В. Мухіна, О. Трусова, Р. Чумічева та ін.). В окремих з них (Н. Гавриш) обґрунтовується ідея мовленнєвої діяльності дітей в різних видах художньої творчості (зображувальної, музично-ритмічної, театралізованої). Останні дослідження проблеми розвитку дитячої творчості актуалізують принцип інтеграційного підходу до використання синтезу мистецтв та різних видів дитячої творчості у взаємозв'язку, зокрема художньо-мовленнєвої з образотворчою (Н. Гавриш, Л. Макаренко). Сучасна наука і практика активно веде пошуки засобів активізації творчої діяльності художньо обдарованих дітей, що мають унікальні здібності до образотворчої діяльності. Цікаві публікації в цьому плані можна знайти на сторінках журналу «Обдарована дитина». Передовий педагогічний досвід створює об'єктивні передумови для поглибленого педагогічного пошуку потенційно ефективних технологій творчого розвитку дитини в образотворчій діяльності.

Мета статті – розкрити особливості інноваційно-пошукової роботи педагога дошкільного навчального закладу з методики образотворчої діяльності в групах дітей раннього і дошкільного віку.

Керуючись основною метою образотворчої діяльності і завданнями, які слід реалізувати на кожному віковому етапі дошкільного дитинства, педагог повинен підібрати такі шляхи, які б забезпечили якомога краще розвиток творчих здібностей кожної дитини в міру їх можливостей. Важливим засобом підвищення ефективності навчання дошкільників зображувальній діяльності є зацікавленість дитини даною діяльністю, інтерес до її результатів. Тому, будуючи роботу із зображувальної діяльності, педагог повинен виходити з інтересів і можливостей дітей, перспектив їх подальшого розвитку. Він має бути сам зацікавлений цією діяльністю, володіти певним об'ємом знань, умінь і навичок в галузі образотворчого мистецтва і художньої діяльності. Велике значення в організації образотворчої діяльності відіграє тон вихователя. Він має бути доброзичливим, емоційно піднесеним, стимулюючим дитину до діяльності. Основним змістом зображувальної діяльності дошкільників є враження, одержані ними від навколишньої дійсності. Тому вибір тем для занять цією діяльністю має бути вільний і виходити з ініціативи дітей і педагогів. Використання готових розробок занять без творчого підходу до їх відбору можуть задати лише шкоди і загальмують розвиток творчих здібностей дітей.

До образотворчої діяльності дитина залучається з самого раннього віку. Педагогам слід пам'ятати про дозображувальний період в розвитку зображувальних здібностей, в процесі якого дитина знайомиться з матеріалами, оволодіває певними зображувальними рухами, переходячи поступово від хаотичних до більш обмежених, координованих. Це період несвідомого зображення і починати навчання в цей період недоцільно. З появою свідомого зображення починається зображувальний період. І в цей час можна починати навчання дітей. Це перша молодша група. Основне завдання в навчанні зображувальній діяльності в цій групі – зацікавити їх і залучити до зображення. Специфіка методики проведення занять з дітьми цього віку полягає в тому, що пояснення, показ і дії дітей співпадають в часі. Тому найефективнішим на даному етапі є метод співтворчості, який дає

можливість маленьких дітей по підгрупах залучити до діяльності і зацікавити їх процесом малювання. При цьому підгрупа дітей (5-7 чоловік) разом з вихователем на спільному мольберті, де поміщена сюжетна картина, створена вихователем, малюють сніг, дощ, листопад, вогники на ялинці, струмочки, сліди звірів та ін. Підвищити ефективність таких занять допоможе принцип інтеграційного підходу до використання синтезу мистецтв та різних видів дитячої діяльності у взаємозв'язку, зокрема художньо-мовленнєвої з образотворчою, музично-ритмічною. Замість 2-3 занять з різних розділів програми можна провести одне інтегроване заняття в єдиному розвивальному сюжеті, на якому будуть вирішені завдання з ознайомлення з навколишнім, розвитку мовлення, образотворчої діяльності, розвитку рухів чи музично-ритмічної діяльності. Такі заняття можна проводити не лише з використанням методу співтворчості в образотворчій діяльності, а й методу домальовування, або ж використовуючи обидва методи, працюючи одночасно з двома підгрупами дітей (одна підгрупа – за методом співтворчості, друга – за методом домальовування). При цьому діти виконують одне завдання, наприклад, засвіtimo вогники на ялинці, падає дощик, росте травичка і т. п. Одна підгрупа виконує роботу разом з вихователем за мольбертом, друга – за столиком, на індивідуальному листочку, де зображені ялинка, хмаринка і ін. Така форма організації образотворчої діяльності в першій молодшій групі дасть можливість дітям поступово перейти від дозображувального періоду в зображувальний і підготує фундамент до озброєння їх технічними вміннями і навичками в різних видах зображувальної діяльності, що є основним завданням в другій молодшій і середній групах. Методи і прийоми навчання в цих групах мають бути спрямовані на вирішення цього завдання, так як цей період є найсприятливішим, тобто сензитивним. З цією метою можуть бути використані допоміжні прийоми формування рухової навички в малюванні – малювання в повітрі, непідточеним кінцем олівця, пальцем, паличкою на землі, сухим пензлем і т. п. Досить ефективним в цей період є використання ігрових прийомів і ігрових вправ, які збуджують дітей до активної роботи, розвивають впевненість у своїх силах, що є важливою умовою формування технічних навичок в зображувальній діяльності. Так, подоланню труднощів, які виникають у дітей середньої групи при малюванні дерев сприятиме використання таких ігрових прийомів, як 1) «Мозаїка» (діти з частин збирають дерево – стовбур, гілки, листочки), 2) часткове використання аплікації як допоміжного елемента в малюванні (стовбур – аплікація, гілочки – діти малюють), 3) застосування ігрового прийому «чарівна картинка» для вправлення дітей в попарному розміщенні гілок (використання іграшки-саморобки по типу лінійки-рахівниці при малюванні ялинок), і т. д. Інтегровані заняття в цих групах слід використовувати лише на закріплення матеріалу.

В старшому дошкільному віці вирішується основне завдання зображувальної діяльності – створення художнього образу за допомогою різних виразних засобів (малюнка, аплікації, ліплення) і зображувальних матеріалів. На цьому етапі у дітей змінюється відношення до роботи. Їх цікавить уже не процес роботи, а результат. Тому педагог повинен знайти найефективніші шляхи досягнення цього результату. Одним із таких шляхів є використання нетрадиційних технік малювання, ознайомлення з виразними можливостями різних зображувальних матеріалів, створення зображення за допомогою різних виразних засобів (малюнка і аплікації). Малювання творчих тем нетрадиційними техніками потребує суттєвих змін у методиці роботи з дітьми. В ній вдало поєднуються творчі завдання різної складності, технічні хвилини, ігри та вправи художнього змісту, художнє експериментування. Від заняття до заняття діти здобувають унікальний досвід творчої самореалізації, вони досліджують, фантазують, поєднують знайомі елементи в нові комбінації. Діти мають почувати себе «дослідниками» і «творцями». Для розвитку дитячої творчості досить ефективно зарекомендував себе принцип інтеграційного підходу до використання синтезу мистецтв та різних видів дитячої творчості у взаємозв'язку. Проте слід пам'ятати, що інтегровані заняття не повинні підміняти всі інші види занять. Їх доцільно використовувати при закріпленні знань, умінь і навичок дітей, залишаючи при цьому заняття на повідомлення нового матеріалу. Досить цікавими для старших дошкільників є заняття за інтересами, у вигляді тематичних циклів, з використанням елементів ТРВЗ, ігрових прийомів і вправ, методу співтворчості педагога і дітей і між дітьми та ін. У педагогічній технології організації та супроводження дитячого малювання намітилися два підходи. Вони пов'язані зі змістом та формою малювання (предметне, сюжетне, декоративне), визначаючи домінуючий вид його виду, якого є виразний засіб (форма і колір у предметному, композиція у сюжетному, декор у декоративному). Компетентний у галузі образотворчого мистецтва педагог може обрати інший спосіб комплексного розвитку особистості дитини засобами діяльності малювання, взявши за основу мистецтво графіки і живопису. У такому підході до організації малювання домінують визначають ознайомлення дітей з відповідними жанрами мистецтва. Алгоритм педагогічної технології складається з таких етапів: живе споглядання світу природи, предметів, людей, розглядання і обговорення творів живопису і графіки, вправи в техніці малювання, виконання творчих завдань. Це малювання в жанрі «натюрморт», «пейзаж», «портрет», ілюстративне малювання. Педагог може запропонувати дітям малювання за музичним твором, насамперед піснею. Найефективнішим засобом художнього виховання є комплексний вплив різних видів мистецтв. Взаємодія художнього слова, музики та образотворчого мистецтва підсилює емоційний відгук на ці твори, викликає у дитини бажання самостійно передавати образ. Останнім часом до педагогічних технологій дошкільної освіти активно залучаються арт-терапевтичні методи. Перспективою у вивченні потенціалу та можливостей дітей в малюванні за жанрами живопису та видами графіки може стати малювання у жанрі карикатури, рекламного плакату і таке інше.

Такі пошуки визначають інноваційну діяльність педагога як елемент його професійності. Він має постійно дбати про розширення освітнього простору дитини, збагачення сфер видів діяльності, збільшення ступеня свободи, адже наші сучасні діти живуть і розвиваються у час інформаційних технологій. Інноваційна дослідницька діяльність навчає педагогів бачити пріоритетні напрями розвитку освіти, шукати власні шляхи і способи розв'язання актуальних педагогічних проблем, виявляти ініціативу, ухвалювати нестандартні педагогічні рішення; сприяє формуванню професійних умінь творчого спрямування; допомагає педагогу отримати задоволення від професійної діяльності, надає відчуття самоцінності та самореалізації у професії.

ЛІТЕРАТУРА

1. Дичківська І.М. Інноваційні педагогічні технології: підручник / І.М. Дичківська. – [3-є вид., пер.]. – К.: Академвидав, 2015 – 352 с.
2. Інноваційні педагогічні технології: словник-довідник / фвт.-упоряд. І.М. Дичківська. – Рівне: РДГУ, 2003. – 43 с.
3. Положення про порядок здійснення інноваційної освітньої діяльності // Дошк. виховання. – 2002. – №3. – С.24-28.
4. Попова О.В. Становлення і розвиток інноваційних педагогічних ідей в Україні у XX столітті / О.В. Попова. – Х., 2001. – 255 с.
5. Сухорукова Г.В. Образотворче мистецтво з методикою викладання в дошкільному навчальному закладі: підручник / Г.В. Сухорукова, О.О. Дронова, Н.М. Голота, Л.А. Янцур; за заг. ред. Г.В. Сухорукової. – [3-є вид., пер.]. – К.: Видавничий Дім «Слово», 2014. – 376 с.
6. Янцур Л.А. Особливості організації та педагогічне супроводження образотворчої діяльності на різних етапах художньо-творчого зростання особистості дитини / Л.А. Янцур // Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання в закладах освіти: збірник наукових праць: наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету. Випуск 31. – Рівне: РДГУ, 2005. – С.21-26.

REFERENCES

1. Dychkivs'ka I.M. Innovatsiyni pedahohichni tekhnolohiyi: pidruchnyk / I.M. Dychkivs'ka. – [3-e vyd., per.]. – K.: Akademvydav, 2015 – 352 s.
2. Innovatsiyni pedahohichni tekhnolohiyi: slovnyk-dovidnyk / avt.-uporyad. I.M. Dychkivs'ka. – Rivne: RDHU, 2003. – 43 s.
3. Polozhennya pro poriyadok zdiysnennya innovatsiynoyi osvith'noyi diyal'nosti // Doshk. vykhovannya. – 2002. – № 3. – S. 24-28.
4. Popova O.V. Stanovlennya i rozvytok innovatsiynykh pedahohichnykh idey v Ukrayini u KhKh stolitti / O.V. Popova. – Kh., 2001. – 255 s.
5. Sukhorukova H.V. Obrazotvorche mystetstvo z metodykoyu vykladannya v doshkil'nomu navchal'nomu zakladi: pidruchnyk / H.V. Sukhorukova, O.O. Dronova, N.M. Holota, L.A. Yantsur; za zah. red. H.V. Sukhorukovoyi. – [3-e vyd., per.]. – K.: Vydavnychyy Dim «Slovo», 2014. – 376 s.
6. Yantsur L.A. Osoblyvosti orhanizatsiyi ta pedahohichne suprovodzhennya obrazotvorchoyi diyal'nosti na riznykh etapakh khudozhn'o-tvorchoho zrostannya osobystosti dytyny / L.A. Yantsur // Onovlennya zmistu, form ta metodiv navchannya i vykhovannya v zakladakh osvity: zbirnyk naukovykh prats': naukovi zapysky Rivnens'koho derzhavnoho humanitarnoho universytetu. Vypusk 31. – Rivne: RDHU, 2005. – S. 21-26.

Л.А. ЯНЦУР. ИННОВАЦИОННО-ПОИСКОВАЯ РАБОТА ПЕДАГОГА С МЕТОДИКИ ИЗОБРАЗИТЕЛЬНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ НА РАЗНЫХ ЭТАПАХ РАННЕГО И ДОШКОЛЬНОГО ДЕТСТВА

В статье раскрываются особенности инновационно-поисковой работы педагога дошкольного учебного учреждения по методике изобразительной деятельности. Определены пути повышения эффективности развития изобразительных и творческих способностей детей на этапе раннего и дошкольного детства. Отмечается необходимость инновационной деятельности педагога как элемент его профессионализма.

Ключевые слова: инновационно-поисковая работа, изобразительная деятельность, творческие способности, дети раннего и дошкольного возраста, принцип интеграции, нетрадиционные техники.

L.A. YANTSUR. INNOVATIVE-SEARCH WORK OF THE PEDAGOGUE ON THE METHOD OF EDUCATIONAL ACTIVITY AT THE DIFFERENT STAGES OF EARLY AND PRESCHOOL CHILDHOOD

The article reveals the peculiarities of the innovation-search work of the teacher of preschool educational institution in the method of visual activity. The ways of increasing the efficiency of development of figurative and creative abilities of children at the stage of early and preschool childhood are determined. The need for innovative activity of the teacher as an element of his professionalism is noted.

Key words: innovative-search work, visual arts, creative abilities, children of early and preschool age, the principle of integration, non-traditional techniques.

Рекомендовано до друку.

Канд. пед. наук, доц. І.М. Дичківська.

Одержано редакцією 10.05.2017 р.

УДК: 373. 2: [37. 015. 31: 57. 081. 1]

В.М. ВЕРТУГІНА, А.Ю. ПУГАЧ

**ФОРМУВАННЯ ПРОСТОРОВИХ УЯВЛЕНЬ У ДІТЕЙ П'ЯТОГО РОКУ ЖИТТЯ
(НА МАТЕРІАЛІ ОБ'ЄКТІВ ЕКОЛОГІЧНОЇ СТЕЖИНИ)**

У статті акцентується увага на важливості сучасного підходу до вибору форм і засобів формування просторових уявлень у дітей п'ятого року життя. Висвітлено значимість інтеграції логіко-математичного і екологічного розвитку. Представлено елементи системи роботи на екологічній стежині з метою формування просторових уявлень у дітей дошкільного віку.

Ключові слова: діти п'ятого року життя, просторові уявлення, екологічна стежина, об'єкти екологічної стежини, логіко-математичний розвиток, інтеграція, природне середовище.

Проблема логіко-математичного розвитку дітей дошкільного віку має давню історію вивчення і наразі дуже далека від кінцевого вирішення. Актуальність пояснюється стрімким розвитком суспільства, розширенням

© В.М. Вертугіна, А.Ю. Пугач, 2017